

поселеннях Галичини на сучасному етапі.

2. ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Ліпкан В. - курсант 2 курсу

(Українська академія внутрішніх справ)

Науковий керівник: викл. Герасименко В.М.

Тема мого виступу - "Життя та діяльність Богдана Хмельницького" - нерозривно зв'язана із закономірностями об'єктивної дійсності.

Зараз в Україні йде процес становлення молодої суверенної держави і обминути таку велику історичну постать як Богдан Хмельницький просто неможливо, бо він був першим, хто почав визвольну боротьбу українського народу.

Хмельницький Богдан Михайлович, славетний гетьман, визволитель України, був сином чигиринського сотника Михайла Хмельницького. Народився він близько 1595 року. Спочатку навчався в Київській братській школі, далі - у Єзуїтській колегії, що в Ярославі над Сяном. Обдарований природним розумом, він був досить освіченою людиною свого часу, вільно володів польською і латинською мовами, а пізніше ще й турецькою та французькою мовами. Служив у війську реєстрових козаків, брав участь у походах проти турків, в народних повстаннях 1637-1638 рр. У 1637 році був писарем, у 1638-1648 рр. - чигиринським сотником. Переслідуваний польською владою, у кінці 1647 р. переїхав до Запорізької Січі, де у січні 1648 р. очолив повстання, поклавши початок визвольної боротьби українського народу 1648-1654 рр. Під керівництвом Хмельницького були одержані перемоги у битві під Жовтими Водами (1648), Корсунській битві (1649), Пилявецькій битві (1649), Батожській.

Навесні 1649 року Хмельницький разом із ордою хана Іслам-Гірея взяв облогу польське військо під Збаражем. На допомогу осадженим вирушив сам Ян Казимир з 20-тисячною армією, але її раптово оточив і розгромив Хмельницький. До гетьмана потрапив сам король. Однак Богдан Хмельницький змилювався над ним, і під Зборовом Ян Казимир розпочав переговори. Умови висувалися такі: гетьман визнавався найвищим керівником козацького війська, яке мало налічувати 40000 і поповнюватись із мешканців України: Київського, Брацлавського та Чернігівського воєводств. Тут забороняли перебувати польським військам. Всі посади обіймали українці, єзуїтам не дозволяли відкривати в Києві свої школи, а Київський митрополит отримував місце в сенаті, скасовувалась унія.

Умови Зборівської угоди свідчать про те, що в цей час Хмельницький ще туманно уявляв собі своє історичне покликання і не передбачав

наслідків того руху, який очолив Гетьманові, на мою думку, слід було використати до кінця здобутки щасливих перемог, захопити в полон короля, піти на Польщу, зруйнувати її аристократичний лад, такий ненависний українцям, і вже тоді висунути перед поляками свої умови миру, які б забезпечили остаточне політичне визволення українських земель і створили б у майбутньому можливості добросусідських відносин з Річчю Посполитою.

Також треба відзначити Молдавські походи 1651-1652 рр.

Це все досить відомі факти, які вже досліджені в сучасній історіографії. Тому я хотів би більш детально зупинитись на питаннях приєднання України до Росії. Це питання довгі роки було покрите мороком таємничості, але навіть і ті факти, що були відомі, висвітлювались у перекрученому вигляді.

Лихоліття, безсилля, лукавство Польського уряду, безперестанні війни і колотнечі, а через них занехаяні і попсовані ниви та господарство і недорід кілька років, сподіванки народні на кращі часи, надія як Гетьмана, що він вибере Україну, - все це не раз змушувало Хмельницького оглядатися навкруги і шукати такого захисту, що справді дав би сердешній Україні легко дихнути. Але що бачив він навколо? Польща ледве сама справлялася з безладдям у себе вдома, та останніми часами із своєю католицькою вірою надто далася взнаки Україні; важка безперестанна боротьба зробила з неї ще клятішого ворога України. Туреччина, хоч і могла б захистити Україну, хоч може б і не встрявала у розпорядки всередині її, так давнє ворогування, давня ненависть народу до "бусурменів" не давала поєднатись з нею. Інші держави, як Швеція, Австрія, Франція були дуже далеко і зовсім не дали б того захисту, котрого бажалося. Зоставалося тільки Московське царство. Хоч і міцне і однакової віри було те царство тоді, та дуже некультурне і зовсім залежне од самодержавної влади одного царя. А тим часом українці з давніх-давен були народ суто демократичний (простолюдний) і взагалі такий, що рівні права для усіх вважав за найголовніше для свого життя, за святощі, за які він так довго і вперто боровся стільки віків. У ті давні часи ні один ще народ не мав такої демократичної республіки (держави з виборним державцем), якою була Україна, не мав такого рівноправного і військового строю в собі, який мала Січ Запорізька, - це був український лицарський орден, що не має собі рівні у Європі й до наших часів.

1 жовтня 1653 р. Земський Собор задовільнив прохання гетьмана про приєднання України до Росії. Довгі роки замовчувалися умови цього "приєднання", які були закріплені у Березневих статтях. Суть статей

договору така. Україна зберігає всі свої колишні порядки і своє самоврядування під владою виборних старшин і гетьмана, яких обирають вільними голосами. Гетьман має право приймати послів і налагоджувати відносини з чужоземними державами; всі українські стани зберігають за собою всі давні права й вольності, і кількість козацького війська збільшується до 60000. Крім того, можна було набирати ще й добровільні полки; гетьманський уряд зобов'язується видавати велику платню цареві, збір якої доручали місцевим урядовцям, без втручання російських збирачів. Зі свого боку, цар обіцяв захищати Україну своїми військами від зазіхань Польщі.

Але, як всім відомо, цар і не збирався виконувати умови цієї угоди ще з моменту підписання, і це не з вини Хмельницького.

Сучасники, історики, дослідники оцінювали діяльність Богдана Хмельницького далеко не однозначно. Були як критичні висловлювання, зокрема, досить негативно ставився до діяльності Хмельницького Т.Г.Шевченко, так і схвальні: "О, если можно бы было предвидеть будущее, то ужасного Хмельницкого надлежало бы повергнуть в глубочайшие бездны земли, навались над ним горы на горы или низринуть его в пропасти тартара и окружить пламенным течением многобережного Стикса!". Ці слова свідчать про те, яким був страшним полякам герой наш.

Резюмуючи вищевикладене, я хотів би зазначити, що попри прорахунки і невдачі, діяльність Богдана Хмельницького становить унікальне явище не лише в історії України, а й світовій. Саме йому належить величезна заслуга у відродженні Української держави, яка після падіння першої української державності часів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства майже триста років перебувала у складі інших країн, і, здавалося, розгубила свої державно-політичні ідеали. Хмельницький сприяв пробудженню національно-політичної свідомості українського народу, що мало вирішальне значення в його боротьбі за свою державу в наступні століття.

Однак, оцінюючи його діяльність, деякі історики, як і Тарас Шевченко, різко картали його за угоду з московським урядом, яка була укладена після Переяславської Ради 1654 року.

Але й зараз, на мій погляд, коли йде становлення молодого українського держави, ми повинні вивчати досвід, враховувати помилки минулого, щоб наша рідна ненька-Україна стала процвітаючою державою і щоб могутній український народ жив у щасті, мирі, добробуті і злагоді.